

Mottagare

Tekniska nämnden

Strategisk skyfallsplanering

Förslag till beslut

Tekniska nämnden tar emot informationen.

Sammanfattning

Förvaltningen har för avsikt att ansöka om externa medel från Regionalfonden Småland och öarna för att bedriva en förstudie under år 2027. Syftet med förstudien är att undersöka och ta fram ett nytt arbetssätt för att planera och hantera skyfallsvatten inom främst Visby med omnejd. Arbetsnamnet till förstudien är strategisk skyfallsplanering. Oavsett om medel beviljas från regionalfonden eller inte behövs en ny samordningsfunktion för strategisk skyfallsplanering i teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen och ett nytt arbetssätt i Region Gotland kring skyfallsfrågorna.

Bakgrunden är att förvaltningen identifierat problem och behov inom området skyfallsplanering och -hantering som behöver åtgärdas. Förvaltningen ser ett stort behov av ökad samordning och möjlighet att lyfta blicken från mindre avgränsade projekt som detaljplaner och andra exploateringsprojekt för att kunna titta på skyfallsvattnet i ett större sammanhang. Det rör alla delar inom den fysiska planering och förvaltningen av infrastruktur, från grå som exempelvis trafik, VA och bebyggelse till blå och grön som parker och naturområden.

Förvaltningen vill informera tekniska nämnden och miljö- och byggnämnden om situationen och ge möjlighet att ställa frågor.

Ärendebeskrivning

Det finns ett stort och växande behov av en mer samordnad och strategisk hantering av skyfallsvatten, både för ny och befintlig bebyggelse. I dagsläget hanteras frågan främst inom avgränsade projekt och detaljplaner, vilket leder till lokala och kortsiktiga lösningar. Frågan om det ekonomiska ansvaret är komplex och svårhanterad, både när det gäller VA- och skattekollektivets ansvar i gränsen mellan dagvatten och skyfallsvatten, samt ansvar vid ny och befintlig bebyggelse. Flera verksamheter i Region Gotland berörs, från planering till utförande och förvaltning ovan och under mark.

Bristerna begränsar möjligheten att prioritera åtgärder ur ett helhetsperspektiv och att skapa långsiktigt hållbara lösningar i ett större landskapssammanhang. De försvarar även så kallade "passa-på-lösningar" i samband med upprustning och underhåll av infrastruktur och grönområden.

Arbetet präglas idag av otydlig ansvarsfördelning och bristande samordning. För att möta framtida utmaningar krävs ett gemensamt arbetssätt med tydligt definierade ansvar, mandat och finansiering.

En viktig del är att utveckla synen på vatten, från risk till resurs. Med rätt hantering kan skyfallsvatten bidra till exempelvis bevattning, förbättrade stadsmiljöer och i vissa fall vattenförsörjning. Detta förutsätter en gemensam förståelse för vattenflöden i landskapet och hur de kan styras.

Det finns brister i kunskapsunderlag och tekniskt stöd för välgrundade beslut. Behovet av integrerade analysverktyg är stort, där sannolikhet, konsekvenser och kostnader vägs samman. Detta möjliggör bättre prioriteringar och mer kostnadseffektiva åtgärder, men kräver investeringar i kompetens och systemstöd.

Den kommunala trafikinfrastrukturen är en viktig del i hanteringen, där gator kan leda vatten till säkrare områden, exempelvis grönytor. Detta kräver tydliga riktlinjer och planering, vilket idag saknas.

Klimatförändringarna förstärker behovet av ett strategiskt arbetssätt. Ökade skyfall i kombination med torka innebär mer ytvavrinning, vilket kan sprida föroreningar och försämra vattenkvaliteten, samt öka översvämningsrisker.

Det behövs kunskap om vilka vattenansamlingar som utgör problem, vart vattnet bör ledas och hur. Med sådan kunskap kan dagvatteninfrastrukturen dimensioneras efter faktiska behov.

Förvaltningen avser att ansöka om externa medel för en förstudie via Regionalfonden Småland och öarna i september 2026, med besked i november. Medfinansiering från Region Gotland kommer att sökas.

Målet är att etablera en effektiv skyfallsplanering där åtgärder prioriteras och genomförs samordnat, vilket minskar risker och möjliggör att vatten tas tillvara som resurs. Förstudien ska resultera i en slutrapport med rekommendationer och genomförandeplan.

Nästa steg är att tillsätta en skyfallssamordnare och implementera ett optimerat arbetssätt för hantering av skyfallsvatten ovan och under mark.

Detta innebär kostnader som tekniska nämnden och miljö- och byggnämnden behöver ta ställning till efter förstudien eller om medel inte beviljas.

Bedömning

Förvaltningen bedömer att tekniska nämnden samt miljö- och byggnämnden behöver informeras om problematiken och behovet av strategisk skyfallsplanering. Dels för att få möjlighet att sätta sig in och ställa frågor om aktuella utmaningar hos förvaltningen, dels för att det framgent kommer att behöva tas ställning till både prioritering och budget kring den aktuella frågan.

Barn- och genusperspektiv samt landsbygdsperspektiv -

Klimatanpassning är en jämställdhets- och rättvisefråga där frågor om fördelning och prioritering av risker och avhjälpande åtgärder är centrala.

Det handlar om allas lika rättigheter och möjlighet till inkludering oavsett vem du är, i linje med Agenda 2030. I arbetet med att till exempel ta fram riktlinjer för skyfall i trafikinfrastrukturen kommer det vara viktigt att titta på för vem och hur vi anpassar.

Ekonomisk konsekvensanalys - I dagsläget hanteras frågan främst inom avgränsade projekt och detaljplaner, vilket leder till lokala och kortsiktiga lösningar. En samordnad hantering och bättre förhandsinformation kan leda till färre utredningar eller mer riktade utredningar i främst exploateringssammanhang. Kostnaden av förebyggande anpassningar i sig, är som känt, långt lägre än kostnaden för att i stället ta hand om de skador som uppstår där det inte har anpassats.

Skyfallshantering bedöms inte ge negativa miljöeffekter, utan kan tvärtom bidra positivt. Genom naturbaserade lösningar finns potential att öka kunskapen och förbättra hanteringen av regnvatten, exempelvis genom att ta tillvara vatten lokalt och låta det bli en resurs i stället för att leda bort det till havet.

För tillfället krävs inga tilläggsanslag eller ökade kostnader. Projektorganisationen kommer främst att bestå av befintliga resurser. Om externa medel inte beviljas återkommer förvaltningen i frågan. För att kunna göra skyfallsanalyser integrerat med dagvatten behöver ett IT-system köpas in till en uppstartskostnad av ca 120 000 sek, därefter tillkommer en årlig licenskostnad om 20 000 sek. Ansökan om externa medel till förstudien avser omfatta både investering för den uppstartskostnaden samt för personalkostnader. Licenskostnaden för IT-systemet bekostar förvaltningen. En kostnad som bedöms kunna räknas hem på kort sikt. Det läggs idag mycket tid på att försöka analysera och förutse risker och behov i otillräckliga system.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2026-05-19

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Lise Langseth
Teknik- och samhällsbyggnadsdirektör

Richard Löwenborg
Avdelningschef Samhällsplanering

Skickas till

Avdelning samhällsplanering, MBN 2026/187.